

موازنه معاش در اسلام

www.ketab.ir

نگارش

فرهاد شیرازی

سرشناسه: شیرازی، فرهاد - عنوان و نام پدیدآور: موازنه معاش در اسلام / فرهاد شیرازی

مشخصات نشر: قم: بیان الحق، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ... ریال - شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۵۱-۰۶-۵

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع: رزق و روزی - جنبه‌های مذهبی اسلام - موضوع: اقتصاد معیشتی - جنبه‌های

مذهبی - اسلام - موضوع: اسلام و اقتصاد

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۲ م ۸ ش ۹ / ۲۳۰/۲ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷ / ۴۸۳۳

نام کتاب: موازنه معاش در اسلام

مؤلف: فرهاد شیرازی

ناشر: انتشارات بیان الحق

نوبت چاپ: اول

تیراژ: ۱۰۰۰

چاپ: انتشارات

قیمت: ۱۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۵۱-۰۶-۵

دفتر انتشارات بیان الحق

قم خیابان معلم کوچه ۲۱، کوچه ۹، پلاک ۲۲۶

تلفن: ۰۹۱۲۵۵۱۶۲۳۷ - ۰۲۵-۳۷۷۲۵۹۵۷

دورنگار: ۰۲۵-۳۷۷۲۵۹۵۸

فهرست مطالب:

۱۷.....	فصل اول: کلیات
۱۹.....	بیان مسأله
۲۰.....	اهمیت موضوع
۲۲.....	پیشینه تحقیق
۲۷.....	سوال اصلی
۲۷.....	سوالات فرعی
۲۸.....	فرضیه پژوهش
۲۸.....	روش تحقیق
۲۸.....	مفهوم تقدیر معیشت
۳۱.....	کاربرد های قرآنی و روایی تقدیر معیشت
۳۷.....	واژه های مرتبط
۴۱.....	متضاد تقدیر معیشت
۴۳.....	فصل دوم: راهبردها و راهکارهای مؤثر در تحقق تقدیر معیشت
۴۵.....	بخش اول: راهبردهای تقدیر معیشت
۴۶.....	۱- نقش دین
۵۰.....	۲- بهره گیری از عقل و تجربه
۵۰.....	۱/۲- گفتار اول ؛ عقل
۵۶.....	۲/۲- گفتار دوم ؛ تجربه
۵۹.....	۳- احساس مسئولیت
۶۲.....	۴- اصلاح الگوی مصرف
۷۱.....	۵- تدبیر معیشت
۷۳.....	۱/۵- فواید حسن تدبیر
۷۴.....	۲/۵- پیامد های سوء تدبیر

- بخش دوم: راهکارهای تقدیر معیشت ۷۶
- ۱- اقتصاد و میانه روی ۷۶
- ۱/۱- اهمیت میانه روی ۷۷
- ۱-۲- فواید میانه روی: ۸۲
- الف) میانه روی عامل دور ماندن از فقر ۸۲
- ب) عامل بقای نعمت: ۸۴
- ج) عامل رشد اقتصادی: ۸۴
- د) عامل رهایی از تباهی و در ماندگی: ۸۵
- هـ) عامل صبر در سختی ها: ۸۶
- ۲- بستندگی به حد کفاف ۸۷
- ۳- قناعت ۹۲
- ۴- تولید قوامی و توزیع عادلانه ۹۷
- ۱/۴- تولید در آیات و روایات ۹۹
- ۱/۱/۴- ابزارهای رشد تولید ۱۰۰
- الف) ابزارهای فکری و فرهنگی ۱۰۰
- ب) ابزارهای قانونی ۱۰۱
- ۴-۱-۲- اولویت های تولید ۱۰۳
- ۴/۲- توزیع در آیات و روایات ۱۰۴
- ۴/۱/۲/۴- توزیع عادلانه زمینه ساز تقدیر در معیشت ۱۰۵
- ۴/۱/۲/۴- امام علی (ع) و توزیع اموال عمومی ۱۰۷
- ۴-۱-۲- شیوه ی توزیع اموال عمومی در حکومت امام علی (ع): ۱۰۸
- الف) تأمین نیازهای اساسی همگان ۱۰۸
- ب) تقسیم برابر ۱۰۹
- ج) برتری ندادن فرزندان و خویشان ۱۱۰

فصل سوم: مصادیق تقدیر معیشت.....	۱۱۱
۱- اموال.....	۱۱۳
۱/۱- تعریف مال:.....	۱۱۳
۲/۱- حدود مالکیت در اسلام.....	۱۱۴
۳/۱- اصل محدودیت.....	۱۱۵
۴/۱- محدودیت در راههای در آمد.....	۱۱۶
۵/۱- محدودیت در تصرف و اندازه ی مناسب مال.....	۱۱۸
۶/۱- محدودیت در خرج کردن.....	۱۲۰
۲- تغذیه.....	۱۲۱
۳- پوشاک.....	۱۲۵
۱/۳- تعداد لباس.....	۱۲۶
۲/۳- کیفیت پوشاک.....	۱۲۷
۴- مسکن.....	۱۳۱
۱/۴- کیفیت ساختمان.....	۱۳۲
۲/۴- بلندی ساختمان.....	۱۳۴
۳/۴- ویژگی های مسکن مطلوب.....	۱۳۵
الف) وسیع و جادار باشد.....	۱۳۵
ب) آرامش بخش باشد.....	۱۳۶
ج) سرویس بهداشتی در پنهان ترین جای ساختمان باشد.....	۱۳۶
د) اتاقی برای عبادت داشته باشد.....	۱۳۷
۴/۴- حله قوامی مسکن:.....	۱۳۷
۵- وسیله ی نقلیه.....	۱۳۸
۶- بهداشت و درمان.....	۱۴۰
۱/۶- توصیه های بهداشتی.....	۱۴۱
الف) تأکید بر تمیزی و نظافت.....	۱۴۱

۸ موازنه معاش در اسلام

- ب) استحمام ۱۴۲
- ج) زدودن موهای زاید بدن ۱۴۲
- د) مسواک ۱۴۳
- ه) بهداشت محیط ۱۴۳
- ۲/۶- درمان ۱۴۴
- ۷- آرایش و زیبایی ۱۴۶
- ۱/۷- حدود آرایش ۱۴۸
- الف) آرایش بانوان در برابر نامحرم ۱۴۸
- ب) خرید و مصرف لوازم آرایشی ۱۴۹
- ج) زیست فخر فروشی ۱۵۰
- ۸- ازدواج ۱۵۱
- ۱/۸- مهریه ۱۵۱
- ۲/۸- مراسم و جشن ازدواج ۱۵۳
- ۳/۸- هزینه های زندگی همسر و فرزندان ۱۵۵
- ۹- استفاده از وقت ۱۵۷
- ۱/۹- وقتی برای عبادت ۱۶۱
- ۲/۹- وقتی برای امر معیشت ۱۶۲
- ۳/۹- وقتی برای تلهذو و تفریح ۱۶۴
- ۳/۹- ۱- نمونه هایی از تفریحات سالم ۱۶۶
- یک، تفرج و گشت و گذار ۱۶۶
- دو، ورزش های سالم ۱۶۷
- سه، مسافرت ۱۶۷
- ۳/۹- ۲- اندازه ی شادی و تفریح ۱۶۹
- فصل چهارم: آثار رعایت تقدیر معیشت ۱۷۳
- ۱- تقدیر معیشت عامل استقرار یابی نظامی عادل و آزاد ۱۷۶

فهرست مطالب ۹

۱/۱-معنای عدالت.....	۱۷۶
۲/۱-معنای آزادی.....	۱۷۹
۳/۱-نفی و طرد تکاثر و فقر.....	۱۸۱
۲-اقامه قسط و توازن با تقدیر معیشت.....	۱۸۶
۱/۱-معنای قسط.....	۱۸۷
۲/۱-معنای توازن:	۱۸۸
۳/۱-توازن عامل برپایی قسط.....	۱۹۰
۳- تأثیر تقدیر معیشت درافزایش بهره وری ورشد و شکوفایی اقتصادی	
.....	۱۹۶
۴- تأثیر تقدیر معیشت دررعایت اخلاق هم زیستی و بهبود روابط اجتماعی	
.....	۲۰۱
۵-تأثیر تقدیر معیشت در آداب و تربیت اسلامی ومعنویت فردوجامعه	۲۰۶
الف)کمال اعلا.....	۲۰۶
ب)تقویت ایمان.....	۲۰۸
ج)محبوبیت نزد خداوند.....	۲۱۰
۶-تأثیر تقدیر معیشت در تشکیل واستحکام بنیان خانواده.....	۲۱۰
۷-تأثیر تقدیر معیشت در برقراری امنیت و اقتدار سیاسی کشور.....	۲۱۴
فصل پنجم: نتیجه گیری.....	۲۲۱

مقدمه

آنچه امروز اتفاق می افتد این است که قدرت های بزرگ صنعتی که فراملیتی و جهانی شده اند برای انسان تصمیم می گیرند که چه چیز خوب است و چه چیز بد و با قدرت عظیم رسانه ای و تبلیغات مجهز به آخرین فنون روانشناختی آنها به خورد مردم می دهند. شاید مقصر عمده خود ما باشیم که با پناه بردن به مصرف گرایی و مسخ خودخواسته، به این غول های صنعتی و اقتصادی قدرت بخشیده ایم و هر روز نیز از محصولات متنوع و بی فایده شان استقبال می کنیم و سعی داریم پوچی و یکنواختی زندگی مان را با مصرف این محصولات متنوع جدید جبران کنیم. این سبک زندگی که محصول نگرش غریزی به انسان و کمال اوست، بحران های زیستی، معرفتی و اخلاقی را پدید آورده و او را از حقیقت خویش دور ساخته است. براساس آمارها امروزه بیش از یک میلیارد نفر از جمعیت جهان از دسترسی به امکانات اولیه و اساسی زندگی محروم هستند و ۲۰ درصد از مردم جهان حدود ۸۰ درصد ثروت دنیا را دارا هستند.

سؤال این است که در دنیای کنونی چرا با وجود این همه امکانات و ثروت فاصله ی طبقاتی روز به روز زیادتر می شود؟! چرا بشر امروز با مشکلات روحی و روانی و گرفتاری های عدیده ی اخلاقی، اقتصادی و اجتماعی و.... مواجه است؟!

چرا برخی ها سیری ناپذیر شده اند و برخی زیر فشار مشکلات معیشتی استخوان هایش خرد شده است؟!.

چرا پدران و مادران ما با اینکه از امکانات و مواهب کمتری برخوردار بودند، بیشتر مشکلاتی را اکنون گریبان ما را گرفته است، نداشتند؟!.

در پاسخ به این سؤال ها و دهها سؤال دیگر در این زمینه، اصل "تقدیر معیشت" را با تکیه بر آیات و روایات بررسی می کنیم. از نمونه های مهم دین مقدس اسلام "تقدیر معیشت" است. اسلام بهره براری مشروع از نعمتهای الهی و زیبایهای زندگی را مباح و روا و اسراف و زیاده روی را حرام و ناروا می داند و این بدان جهت است که فرد مسلمانی با تناسب امکانات و توانایی و کارآیی خود، در برابر جامعه مسئولیت دارد. فرد اسرافکار قهراً از اجرای مسئولیت و تعهدات اجتماعی خود باز می ماند و از این رهگذر بر پیکر جامعه ضربه می زند.

اقتضای انسان بودن و اجتماعی زیستن، نظام داشتن در زندگی فردی و اجتماعی است و یکی از مصادیق آن، نظام داشتن در مصرف امکانات و نعمت های الهی است و آن به این معناست که انسان با بکار گیری از عقل و تدبیر و علم و فرآورده های آن، از هر چیز درست و به حق استفاده کند و از حداقل امکانات حداکثر استفاده را ببرد و از هرز رفتن سرمایه های ملی، اعم از انسانی و مادی جلوگیری نماید و از آن جا که تقدیر در معیشت، برای حفظ

سرمایه ملی و بلکه افزایش آن، امری عقلی و اجتناب ناپذیر است و مراد از آن نه کم مصرف کردن، بلکه درست و بهینه مصرف کردن است، لذا اقتضای عقل و شرع این است که با ارائه ی راهکارهای عملی برای تحقق آن اهتمام ورزیده شود.

در روایات اصلاح امر مسلمان با سه چیز امکان پذیر است که یکی از آن ها تقدیر در معیشت است. امام صادق (ع) می فرمایند:

لَا يَصْلُحُ الْمَرْءُ الْمُسْلِمُ إِلَّا بِثَلَاثٍ التَّقْوَةُ فِي الدِّينِ وَ التَّقْدِيرُ فِي الْمَعِيشَةِ وَ الصَّبْرُ عَلَى النَّائِبَةِ.^۱

انسان مسلمان جز با سه چیز به صلاح نمی رود: تدبیر و تفقه در دین، تقدیر بر معیشت و شکیبایی بر سختی.

دین اسلام، دین اعتدال، میانه روی و دوری از افراط و تفریط است. در آیه ۱۲۷ سوره طه، خداوند متعال فرموده اند:

وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُنْزِلْ بِآيَاتِ رَبِّهِ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى. و این چنین جزا می دهیم به هر کس که اسراف کند و به آیت های خداوند نگرود و برای او عذاب سخت و پاینده است.

یا در آیه ۶۷ سوره فرقان درباره صفات عباد الرحمن فرموده اند: وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَ كَانَ بَيْنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا. آنان که در هنگام انفاق نه اسراف می کنند و نه تنگ می گیرند، بلکه بین این دو راه اعتدال را انتخاب می کنند.

۱. ابن بابویه، محمد بن علی، من لا يحضره الفقيه، ج ۳، ص ۱۶۶

رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز، از چندین سال پیش در فرمایش خویش به بیان لزوم رعایت اعتدال در مصرف و پرهیز از اسراف و زندگی تجملی پرداخته اند و به عواقب بد آن هشدار داده اند:

مصرف‌گرایی برای جامعه بلای بزرگی است. اسراف، روزه‌روز شکافهای طبقاتی و شکاف بین فقیر و غنی را بیشتر و عمیق‌تر می‌کند. یکی از چیزهایی که لازم است مردم برای خود وظیفه بدانند، اجتناب از اسراف است. دستگاههای مسؤول بخشهای مختلف دولتی، بخصوص دستگاههای تبلیغاتی و فرهنگی - به‌ویژه صدا و سیما - باید وظیفه خود بدانند مردم را نه فقط به اسراف و مصرف‌گرایی رتجمل‌گرایی سوق ندهند؛ بلکه در جهت عکس، مردم را به سمت قناعت، اکتفا و به اندازه‌ی لازم مصرف کردن و اجتناب از زیاده‌روی و اسراف دعوت کنند و سوق دهند. مصرف‌گرایی، جامعه را از پای درمی‌آورد. جامعه‌ای که مصرف آن از تولیدش بیشتر باشد، در میدانهای مختلف شکست خواهد خورد. ما باید عادت کنیم مصرف خود را تعدیل و کم کنیم و از زیادیها بزنیم.^۱

ارزش دیگر، دوری از اسراف و تجمل در سطح زمامداران است. البته تجمل و اسراف در همه جا بد است؛ اما آن چیزی که مردم را وادار می‌کرد که نسبت به این قضیه حساسیت نشان دهند، رفتارهای مسرفانه و متجملانه و ولخرجیها با مال مردم در سطح

حکومت بود. این از آن چیزهایی بود که مردم نمی‌خواستند. نظام اسلامی بر اساس این ارزش به‌وجود آمد که چنین چیزی نباشد.^۱

www.ketab.ir